

KOMPENDIUM

Erstatning og kontrakt

Del 1: Aftaleret

KROMANN
REUMERT

Exceed Expectations

FORORD

Dette kompendium er udarbejdet til brug for førsteårsstuderende ved Det Juridiske Fakultet, Københavns Universitet, i faget Erstatning og Kontrakt. Kompendiet kan dog anvendes af alle, der beskæftiger sig med aftaleret, uafhængigt af læreanstalt og lærebogsgrundlag. Formålet med kompendiet er at give et kortfattet, systematisk overblik over de centrale dele af aftaleretten. Kompendiet er bygget op omkring aftaleindgåelse, fortolkning, ugyldighed og fuldmagtsforhold.

Kompendiet er baseret på "Grundlæggende aftaleret til studiebrug", 1. udgave (2023), af Mads Bryde Andersen. Kompendiet er alene baseret på en beskrivelse af udvalgte afsnit i "Grundlæggende aftaleret til studiebrug" og erstatter således ikke pensum i faget Erstatning og Kontrakt, men skal derimod alene ses som et supplement hertil.

Der tages forbehold for senere ændringer og tilføjelser til kompendiet, som vil blive offentliggjort på vores karriereside, www.kromannreumert.com/Karriere/Jurastuderende.

Kromann Reumert ©

Oktober 2024

1.	INDLEDNING	4
2.	LØFTET OG AFTALEN - HERUNDER AFTALENS OPHØR	6
2.1	Viljeserklæringen	6
2.1.1	Konkludent adfærd	6
2.1.2	Erklæringer uden pligtvilje	7
2.2	Typer af viljeserklæringer	8
2.2.1	Løfter	8
2.2.2	Påbud	9
2.2.3	Kompetencetildeling	9
2.3	Aftalen	9
2.3.1	Aftalens retsvirkninger	10
2.3.2	Aftalens ophør	12
3.	AFTALEINDGÅElsen	14
3.1	Tilbud og svar på tilbud	14
3.1.1	Sondringen mellem tilbud og opfordring til at gøre tilbud	14
3.2	Tilbagekaldelse af et tilbud	15
3.3	Re integra-reglen	16
3.4	Accepten	16
3.5	Fastsat acceptfrist	17
3.6	Den legale acceptfrist	18
3.7	For sen accept	18
3.8	Uoverensstemmende accept	19
3.9	Afslag	21
3.10	The battle of forms	21
3.11	Passivitet	21
4.	MELLEMMANDSRETten	23
4.1	Generelt	23
4.2	Fuldmagt	23
4.2.1	Fuldmagt med legitimation	24
4.2.2	Fuldmagt uden legitimation	26
4.3	Skriftlig fuldmagt - AFTL § 16	27
4.4	Særskilt legitimationsfuldmagt	28
4.5	Offentlig bekendtgjort fuldmagt	28
4.6	Stillingsfuldmagt	28
4.7	Fuldmægtigens ansvar over for tredjemand	29
4.8	Fuldmægtigens ansvar over for fuldmagtsgiver	30
4.9	Adfærdsfuldmagt	30

1. INDLEDNING

Aftaleretten er en selvstændig juridisk disciplin, der fastlægger, hvornår der er indgået en bindende aftale, om en indgået aftale er gyldig samt indholdet af aftalen.

Aftaleretten indtager en central og afgørende placering i Danmark såvel som i udlandet. Dette skyldes, at det i sidste ende er aftaler mellem to eller flere parter, der danner grundlag for et meget betydeligt antal transaktioner – eksempelvis ved køb af dagligvarer, salg af fast ejendom, overdragelse af virksomheder m.v.

Hvis to parter har indgået en bindende aftale, betyder det som udgangspunkt, at de respektive parter vil kunne håndhæve deres aftale ved domstolene. I visse tilfælde vil man med myndigheders bistand kunne gennemtvinge aftalen over for den anden part eller kræve erstatning, såfremt den anden part ikke opfylder sine forpligtelser.

Dansk aftaleret, herunder Aftaleloven (herefter "AFTL"), opererer med nogle grundbegreber, som har betydning for vurderingen af, hvornår der er indgået en aftale. Overordnet skelnes mellem *bindende viljeerklæringer* (f.eks. "Jeg tilbyder at købe din cykel for 1.000 kr.") og de *ikke-bindende viljeserklæringer* (f.eks. "Vi aftaler at mødes foran fitnesscenteret søndag morgen kl. 8.00."). De ikke-bindende erklæringer har som udgangspunkt ingen betydning i aftaleretten. De bindende erklæringer har derimod en central betydning og kan inddeles i **løfter, påbud og fuldmagtserklæringer**.

Løfter pålægger afgiveren forpligtelser, dvs. det er en ensidig påtagelse af en forpligtelse, som (udover visse andre typer erklæringer, f.eks. gaver) kan tage form af enten et tilbud om en aftale eller en accept af et tilbud. *Påbud* pålægger modtageren forpligtelser, f.eks. ved rettidig tilbagekaldelse af et tilbud. Modtageren af tilbagekaldelsen mister muligheden for at acceptere tilbuddet. En accept af en anden persons tilbud er både et løfte (acceptanten bliver forpligtet ved sin accept) og et påbud (tilbudsgiver bliver forpligtet til at stå ved sit tilbud). Den tredje kategori, *fuldmagtserklæringer*, omhandler det forhold, at man med bindende virkning giver en anden person ret til at handle på ens vegne.

I dansk ret opereres med et princip om aftalefrihed, hvorfor man principielt kan aftale alt, som ikke strider imod præceptiv lovgivning (bl.a. særlige regler om forbrugerbeskyttelse). Under visse omstændigheder kan også andre hensyn, f.eks. særlige samfundsmæssige hensyn, dog begrænse parternes aftalefrihed.

Til sammenligning med mange andre landes aftaleret er dansk aftaleret kendetegnet ved at være relativt formløs, dvs. at aftaleretten som udgangspunkt ikke stiller særlige krav til, hvordan en aftale indgås. F.eks. er en mundtlig aftale lige så bindende som en skriftlig aftale (omend vanskeligere at bevise eksistensen og indholdet af). Der gælder dog visse undtagelser til dette, hvor det pga. særlige hensyn er fundet hensigtsmæssigt at have nogle rammer for aftaleindgåelsen.

Dette kompendium indeholder ikke en fuldstændig beskrivelse af aftaleretten, men gennemgår følgende grundlæggende dele af aftaleretten:

- Løftet og aftalen (afsnit 2)
- Aftaleindgåelsen (afsnit 3)
- Mellemandsretten (afsnit 4)
- Aftalefortolkning (afsnit 5)
- Ugyldighed (afsnit 6)

2. LØFTET OG AFTALEN - HERUNDER AFTALENS OPHØR

2.1 Viljeserklæringen

Viljeserklæringen er en central del af ethvert aftaleforhold. Den kan komme til udtryk som løfter, tilbud, accepter, påbud eller fuldmagtserklæringer. Fælles for disse er, at de alle er egnet til at fremkalde retsvirkninger for afgiveren.

I en gensidigt bebyrdende aftale vil der være flere viljeserklæringer, som skal fortolkes. Her kan man med fordel se på aftalens enkelte vilkår, idet de afspejler parternes løfter.¹ Ser man på aftalers gyldighed bidrager de enkelte løfter i aftalen endvidere til at afklare omstændighederne ved deres afgivelse.

Det er AFTL, der regulerer viljeserklæringen. Rent sprogligt indeholder ordet to sider: dels en subjektiv viljesfaktor i form af viljen, og dels et objektivt konstaterbart udslag af denne vilje i form af erklæringen. Det kan defineres som "en ytring eller markering, der har rod i en beslutning, som afgiveren har haft vilje til at manifestere over for omverdenen, så andre med rette må forstå, at afgiveren hermed vil skabe, udløse eller bevare rettigheder eller pligter".²

2.1.1 Konkludent adfærd

En viljeserklæring behøver ikke være udtrykt direkte, men kan tage form ved selv uformelle markeringer ("konkludent adfærd") så længe disse handlinger er egnet til utvetydigt at blive forstået som et ønske om at stifte ret, pligt eller kompetence. Det indebærer bl.a., at stiltiende eller underforståede markeringer må have en vis bestemthed, førend de kan forpligte afgiveren som viljeserklæringer.³ Det kan i den forbindelse være relevant at vurdere de

¹ Bryde Andersen, Mads: "Grundlæggende aftaleret til studiebrug", 1. udgave (2024), Nord Academic (herefter Bryde Andersen), s. 31

² Bryde Andersen, s. 32

³ Bryde Andersen, s. 33

mulige konsekvenser, som den konkludente adfærd må forventes at indebære, og på denne baggrund fortolke afgiverens vilje.

OBS. Afgiveren skal blot have intentionen om at afgive viljeserklæringen og være klar over, at erklæringen vil medføre retsvirkninger. Det er ikke nødvendigt, at afgiveren specifikt har til hensigt at udløse en specifik retsvirkning; det er tilstrækkeligt, at vedkommende er klar over, hvordan man bliver informeret om de relevante forpligtelser.⁴

2.1.2 Erklæringer uden pligtvilje

En række erklæringer anses ikke for at udtrykke den nødvendige pligtvilje, der kræves for at være en viljeserklæring. Det kan enten skyldes omstændighederne, hvorunder erklæringen er fremsat, eller selve indholdet af erklæringen. Af kommunikationshandlinger, der ikke er udslag af afgivers vilje kan nævnes:⁵

- ytringer mens man taler i søvne
- ytringer der skyldes sjælelig lidelse mv.
- falske udsagn
- "ensomme dispositioner"
- erklæringer uden et normerende element
 - o konstaterende erklæringer
 - o rene oplysninger

2.1.2.1 Konstaterende erklæringer

En konstaterende erklæring er kendetegnet ved ikke i sig selv at give et indtryk af, at afgiveren herved forpligter sig. Et typisk eksempel på dette er når en sælger af en bil giver udsagn om bilens tilstand, men uden at stille garanti for, at den vil kunne køre et bestemt antal kilometer. Selvom sådanne udsagn både kan indgå i aftaleforhandlingen før aftalen indgås, og i vurderingen af, om en salgsgenstand f.eks. er mangelfuld, har det ingen løftevirkning.⁶ Man

⁴ Bryde Andersen, s. 33-34

⁵ Bryde Andersen, s. 34

⁶ Bryde Andersen, s. 38

bør dog altid være opmærksom på, hvornår erklæringer, afhængigt af deres indhold, kan tillægges løftevirkning.

Under konstaterende erklæringer hører endvidere hensigtserklæringer. Disse erklæringer kendetegnes ved, at de afspejler afgiverens tanker om, hvordan vedkommende planlægger eller har til hensigt at handle i fremtiden.⁷ Et eksempel på dette ses i U 2008.1664 H, hvor en bank udtalte, at den "var indstillet på at stille en garanti". Dette udsagn medførte dog ikke, at banken var forpligtet til at gøre det. Hensigtserklæringer kan med andre ord ikke give modtageren en berettiget forventning om, at afgiveren forpligter sig, og tillægges således ingen løftevirkning.

OBS. I nogle situationer kan det være praktisk at anvende hensigtserklæringer fremfor aftaler eller kautionsløfter. Hvorvidt en hensigtserklæring i så tilfælde kan tillægges løftevirkning, beror på, om parterne har haft en fælles vilje til at forpligte sig, og det alene skyldes praktiske eller forretningsmæssige årsager, at denne ikke er nedfældet i et aftaledokument.⁸

2.2 Typen af viljeserklæringer

Der findes overordnet tre typer af viljeserklæringer: løfter, påbud og kompetencetildelinger.

2.2.1 Løfter

Et løfte forpligter sin afgiver. Til illustrering, kan man tænke sig en situation hvor en løftegiver påtager sig at levere en ydelse til forfaldstid. Der vil da både stiftes en pligt for løftegiveren, og en rettighed for løftemodtageren, som opnår krav på den omtalte ydelse til forfaldstid.

Retten og pligten stiftes, idet løfteafgiveren foretager den handling, som er egnet til utvetydigt at blive forstået som et ønske om at etablere en given retspligt. Heri ligger, at der i erklæringen er taget stilling til et antal retsfakta og retsfølger.

⁷ Bryde Andersen, s. 38

⁸ Bryde Andersen, s. 38-39

2.2.2 Påbud

Et påbud er, modsat løftet, kendetegnet ved at pålægge dets modtager pligter, når afgiveren giver meddelelse herom.

Påbud skal have hjemmel i et retsgrundlag, og kan derfor ikke uden videre pålægges andre. Et sådant påbudsgrundlag vil f.eks. foreligge hvis man har accepteret et tilbud. Her vil tilbudet udgøre påbudsgrundlaget, og accepten påbuddet. Typisk vil accepten ligeledes indeholde et løfte om at præstere en modydelse.

Påbuddets retsvirkninger udløses ved dets fremkomst hos modtageren. Risikoen for, at meddelelsen forsinkes eller ikke kommer frem, påhviler ved brug af et forsvarligt befordringsmiddel modtageren, jf. AFTL § 40. Modtageren vil således stadig være bundet af påbuddets pligter, selvom meddelelsen går tabt.

2.2.3 Kompetencetildeling

En kompetencetildeling er kendetegnet ved, at den skaber en aftaleretlig kompetence for nogen. Det er således hverken et løfte eller et påbud.

Fuldmagten er en hyppigt anvendt kompetencetildeling, hvor fuldmagtsgiveren bemyndiger sin fuldmægtige til at afgive viljeserklæringer på vegne af fuldmagtsgiveren.

2.3 Aftalen

Indledningsvist er det værd at bemærke, at AFTL kun regulerer de enkelte viljeserklæringer, og ikke aftalen i sin helhed.¹⁰

En aftale omtales undertiden som parternes lov og kan defineres som "et partsbestemt retsgrundlag, hvis forpligtende virkning udledes af de viljeserklæringer (herunder løfter og anden forpligtende adfærd), som aftalens parter har manifesteret over for hinanden".¹¹

¹⁰ Bryde Andersen, s. 37

¹¹ Ibid.

Aftalens gyldighed afhænger af de viljeserklæringer, som parterne udveksler, og den er derfor kun gyldig, så længe disse erklæringer består. Mister en viljeserklæring sin gyldighed, mister også aftalen enten helt eller delvist sin.

OBS. Aftaleforhold omfatter også efterfølgende viljeserklæringer .

2.3.1 Aftalens retsvirkninger

2.3.1.1 Aftalen som retsregel

Løfter og aftaler skaber ret og pligt baseret på deres indhold. Derudover regulerer baggrundsretten **parternes rettigheder og forpligtelser** i det omfang aftalen er tavs omkring et givent forhold. Sidst antages aftaler også at pålægge parterne visse pligter iht. at tage hensyn til hinanden og drage omsorg for modpartens interesser. Sidstnævnte omtales **den aftaleretlige loyalitetspligt**, og gælder selvom det ikke er udtrykkeligt aftalt, så længe der blot er tale om en gyldig aftale.¹²

Pligtvirkningen i et aftaleforhold opstår, når der på den ene side er etableret et retsgrundlag i form af et tilbud, og på den anden side er givet en rettidig og overensstemmende accept af dette tilbud.¹³ Med accepten af tilbuddet stiftes endvidere et fælles retsgrundlag, hvorfor aftalen undertiden også kaldes "parternes lov", jf. ovenfor.

2.3.1.2 Aftalens gyldighed

Når en aftale er gyldig menes der, at den har evnen til at fremkalde retsvirkninger i overensstemmelse med sit indhold.¹⁴ Det vil sige, at den forpligtede part skal opfylde sin del af aftalens vilkår. Dette kan enten ske ved naturalopfyldelse eller ved et surrogat herfor, f.eks. erstatning hvis betingelserne for dette er opfyldt.

Erstatning kan udmåles efter enten den positive opfyldelsesinteresse eller efter den negative kontraktsinteresse. Erstatning efter den positive opfyldelsesinteresse virker som et surrogat

¹² Bryde Andersen, s. 42

¹³ Bryde Andersen, s. 40

¹⁴ Bryde Andersen, s. 41

for den aftalte ydelse, idet den svarer til værdien af, at aftalen opfyldes. Med andre ord stilles parterne som om aftalen var behørigt opfyldt. Kun gyldige og eksisterende løfter giver ret til at gøre sit erstatningskrav gældende efter reglerne om positiv opfyldelsesinteresse. Uagtet om løftet er gyldigt eller ej, kan man gøre sit erstatningskrav gældende efter princippet om negativ kontraktsinteresse. Her udmåles erstatningen efter den værdi, som den skadelidte part har investeret i aftalen i tillid til, at den ville blive opfyldt.¹⁵ Her stilles parterne som om aftalen ikke var indgået.

2.3.1.3 Misligholdelse

Misligholdelse indtræder, når en debitor undlader at opfylde en forpligtelse, som denne gennem et løfte eller en aftale har påtaget sig over for en kreditor. Det kan enten være hovedforpligtelsen i aftaleforholdet eller en biforpligtelse, og kan vedrøre ydelsen direkte eller indirekte.¹⁶

Man sondrer grundlæggende mellem tre typer misligholdelse; forsinkelse, faktiske mangler og retlige mangler:

- En ydelse er *forsinket* når den ikke præsteres til den aftalte tid. Det kan være sig en vare, der ikke leveres, eller et pengebeløb som ikke betales til forfaldstid.¹⁷
- En ydelse er behæftet med en *faktisk mangel*, hvis aftalegenstanden ikke har den fysiske beskaffenhed, mængde eller kvalitet, som køber med rimelighed kan forvente.¹⁸
- En ydelse er behæftet med en *retlig mangel*, hvis der er tredjemandsret eller på anden måde begrænsninger i sælgers rådighed, som kolliderer med kreditors krav. Retsmangler pga. tredjemandsret kan være fuldstændige eller partielle.¹⁹

¹⁵ Bryde Andersen, s. 42

¹⁶ Bryde Andersen, s. 41

¹⁷ Bryde Andersen, s. 43

¹⁸ Ibid.

¹⁹ Ibid.

Man må fortolke aftalens vilkår samt de udfyldende regler i bl.a. KBL for at udlede, hvilke retsvirkninger misligholdelsen giver anledning til. Er der tale om væsentlig misligholdelse, vil man normalt kunne ophæve aftalen. En mangel, som er værdiforringende for ydelsen vil typisk danne grundlag for at kræve forholdsmæssigt afslag. Er misligholdelsen foranlediget af et ansvarspådragende forhold, og er de øvrige erstatningsbetingelser opfyldt, kan der kræves erstatning for et lidt tab; enten efter den positive opfyldelsesinteresse eller den negative kontraktsinteresse.

2.3.1.4 Aftalers relativitet

En aftale forpligter kun sine parter. Hvis en udenforstående (tredjemand), C, skal kunne pålægges pligter iht. en aftale mellem A og B, kræver det som udgangspunkt C's samtykke eller løfteerklæring. Dette indebærer omvendt, at C ikke kan rette krav på grundlag af en aftale mellem A og B. I visse situationer kan der dog gøres et såkaldt direkte krav gældende. Princippet kaldes "aftalers relativitet".²⁰

2.3.2 Aftalens ophør

2.3.2.1 En aftale kan bringes til ophør på flere måder. Opfyldelse

Først og fremmest ophører en aftale, når alle ydelser er præsteret og parternes pligter er efterkommet. I denne situation har aftalen ikke længere nogen praktisk betydning. Omvendt kan den fortsat have retlig betydning.²¹

2.3.2.2 Opsigelse

En anden måde hvorpå en aftale kan ophøre, er ved opsigelse. Hvis ikke vedvarende aftaleforhold udtrykkeligt er gjort uopsigelige, vil parterne typisk kunne opsige aftalen med et passende varsel. Her meddeler den ene aftalepart til den anden (ved påbud), at denne ønsker at bringe aftalen til ophør fra et specifikt angivet tidspunkt.

På nogle områder er der dog præceptive regler om opsigelse, idet særlige beskyttelseshensyn gør sig gældende, herunder indenfor forbruger-, ansættelses- og lejeret. I vedvarende

²⁰ Bryde Andersen, s. 44

²¹ Ibid.

aftaleforhold om løbende ydelser vil der omvendt kunne opsiges uden nogen udtrykkelig hjemmel, så længe det sker med et rimeligt varsel.

Hvornår et opsigelsesvarsel er rimeligt, og dermed kan anses for forudsat i aftalen, afhænger af aftaleforholdet. Heri kan indgå betragtninger om parternes formål med aftalen og hvad parterne ville have valgt hvis forholdet var reguleret.²²

OBS. Opsigelse er ikke i sig selv en misligholdelsesbeføjelse eller et sanktionsmiddel.²³

2.3.2.3 Ophævelse

En aftale kan endvidere ophøre, hvis den ene aftalepart på grundlag af medkontrahentens væsentlige misligholdelse, ophæver aftalen.

Ophævelse sker gennem påbud, som f.eks. specificeret angiver, at den meddelende part ikke har i sinde at opfylde sin del af aftalen, når modparten ikke opfylder sin. Med ophævelsen skal allerede præsterede ydelser tilbageleveres, og transaktionen nulstilles. Beføjelsen er derfor destruktiv.²⁴

Ophævelse kræver som udgangspunkt, at der foreligger væsentlig misligholdelse. Andet kan dog være aftalt eller følge af særlige lovbestemmelser, f.eks. KBL §§ 42 og 43, hvorefter også uvæsentlige mangler kan være hævebegrundende, hvis sælger har udvist svig.

²² Bryde Andersen, s. 45

²³ Bryde Andersen, s. 44.

²⁴ Bryde Andersen, s. 45

3. AFTALEINDGÅElsen

3.1 Tilbud og svar på tilbud

Et **tilbud** er (forudsat det har en vis "fasthed", så det er muligt at udlede tilbuddets nærmere indhold) et *løfte* og dermed en bindende viljeserklæring. Det følger af AFTL § 1, at tilbud og svar på tilbud er bindende for afgiveren. Et tilbud er bindende for afgiveren, når tilbuddet er kommet til modtagerens **kundskab**, jf. AFTL § 7 in fine.²⁵

Ønsker man ikke at være bundet af et tilbud, må man tage forbehold i det, jf. f.eks. AFTL § 9 om tilbud "uden obligo".²⁶ Fremtræder en henvendelse således med ordene "**uden forbindt- lighed**", "**uden obligo**" eller lignende, har annoncøren taget forbehold for, at han muligvis ikke ønsker at sælge varen til den angivne pris. Der er derfor pga. annoncørens forbehold alene tale om, at han fremsætter en opfordring til at gøre tilbud, jf. AFTL § 9.²⁷

3.1.1 Sondringen mellem tilbud og opfordring til at gøre tilbud

Sondringen mellem et tilbud efter AFTL § 1 og en opfordring til at gøre tilbud efter er væsentlig ved fastlæggelse af **parternes retsstilling**, da en sælger eksempelvis vil være **bundet** af et tilbud, mens han kan afslå køberens tilbud fremsat på baggrund af en opfordring til at gøre tilbud.

Sondringen kan i praksis til tider være vanskelig. For visse typer tilbud har der i litteraturen og retspraksis imidlertid udviklet sig visse formodningsregler i forhold til sondringen mellem tilbud og opfordringer til at gøre tilbud:

I U 1985.877 H fandt Højesteret, at **prismærkning** i en butik anses som udgangspunkt som et tilbud, som kunden kan acceptere ved at tage varen ned fra hylden og gå op til kassen og betale. Forhandleren vil således være forpligtet til at sælge kunden varen til den anførte

²⁵ Bryde Andersen s. 55

²⁶ Ibid

²⁷ Bryde Andersen side 58

pris.²⁸ Dette naturligvis under forudsætning af, at varen ikke ved en åbenlys fejl er skiltet til en forkert pris (jf. mere herom afsnit 6.5.4.1).

Annoncering i tryk og i medier f.eks. i tilbudskataloger og aviser, tv-reklamer mv. anses som udgangspunkt ikke som egentlige tilbud, men betragtes derimod som en opfordring til at gøre tilbud. Denne hovedregel fraviges dog såfremt målgruppen har en særlig grund til at antage, at aftalen indgås ved bestillingen.²⁹

Annoncering på internettet af generiske varer anses som udgangspunkt som et tilbud, idet der ikke ved internetannoncering er samme beskyttelseshensyn i forhold til annoncøren som ved annoncering i tryk og i medier, da denne bl.a. har mulighed for uden videre at fjerne annoncen, når varen er udsolgt. For **speciesydelse** gælder imidlertid, at annonceringen på internettet alene kan ses som en opfordring, idet der ved specieskøb ikke kan skabes samme forventning om varens tilstedeværelse som ved internethandel med generisk bestemte varer og tjenesteydelser.³⁰

3.2 Tilbagekaldelse af et tilbud

Et løfte er bindende for afgiveren, når det kommer til modtagerens kundskab. Det er dog i et vist omfang muligt at tilbagekalde et tilbud:

For det første ved at give besked til det bud, der skal overdrage tilbuddet, om at tilbuddet alligevel ikke gøres gældende. Derved er tilbuddets retsvirkninger bortfaldet.³¹

For det andet ved hjælp af AFTL § 7, som bestemmer, at hvis tilbagekaldelsen *kommer frem* til tilbudsmotageren "inden" eller senest "samtidig med", at han får kundskab om løftet, er tilbuddet tilbagekaldt.³²

²⁸ Bryde Andersen side 56

²⁹ Ibid.

³⁰ Ibid s. 57

³¹ Ibid s. 58.

³² Ibid s. 59

3.3 Re integra-reglen

Selv om et løfte er kommet til modtagerens kundskab, kan det i medfør af AFTL § 39, 2. pkt. - den såkaldte "**re integra**"-regel - i helt særlige tilfælde tilbagekaldes, hvis følgende to kumulative betingelser er opfyldt:

- 1) Løftet har **ikke** virket **bestemmende** for modtageren, herunder f.eks. ved at tilbudsmotageren har handlet eller disponeret i tiltro til tilbuddet.
- 2) Der skal foreligge "særlige grunde", dvs. undskyldende omstændigheder.³³

Efter retspraksis finder § 39, 2. pkt., især anvendelse i forbrugeraftaler, mens der udvises tilbageholdenhed med at lade reglen finde anvendelse i aftaler mellem kommercielle parter.³⁴

Retsvirkningen af "re integra"-reglen er, at løftet bortfalder.

3.4 Accepten

Når en tilbudsmotager får kendskab til et tilbud, kan denne vælge af afslå tilbuddet, hvilket bevirker, at tilbuddet bortfalder, foreslå ændringer i vilkårene for tilbuddet, f.eks. en lavere/højere pris, eller acceptere det foreliggende tilbud med det indhold, som det nu engang har.

En **accept** af et tilbud er en bindende viljeserklæring, der indeholder både et løfte og et påbud. Løftet består i, at afgiveren (acceptanten) forpligter sig til at opfylde sin del af aftalen, mens påbuddet består i, at tilbudsgiveren bliver forpligtet til at præstere i overensstemmelse med aftalen.

Påbuddet **forpligter** tilbudsgiveren fra det tidspunkt, hvor accepten kommer frem, mens accepten binder acceptanten - altså afsenderen - når den er kommet til tilbudsgiverens kundskab. Fra det tidspunkt, kan accepten ikke tilbagekaldes, jf. AFTL § 7.³⁵

³³ Ibid s. 60f.

³⁴ Se U 1951.1066 H, U 1977.1036 V og 1995.243 V (omtalt i Bryde Andersen, s. 61)

³⁵ Bryde Andersen, s. 62 side 62

De **indholdsmæssige krav** til accepten - som jo er en viljeserklæring - følger af de samme almindelige regler om krav til viljeerklæringer.³⁶ Dvs. at accepten skal opfylde et krav om bestemthed (se afsnit 2.1.1). Accepten skal altså have den fornødne klarhed til at kunne udvirke en aftale, hvilket kræves, at det fastlås, hvad der loves ("retsfølge") og under hvilke omstændigheder ("retsfaktum").³⁷

I visse tilfælde udformer tilbudsgiver sit tilbud på en sådan måde, at det er tids- ubegrænset, f.eks. ved at angive, at man anser modtager for at være bundet ved passivitet. Det vil betyde, at tilbudsgiver i teorien vil være bundet af sit tilbud for altid. AFTL § 8 giver dog en sådan tilbudsgiver en mulighed for at frigøre sig fra sit tilbud ved efterfølgende at forespørge modtageren, om denne vil tage imod tilbuddet. Hvis modtager da ikke accepterer, vil tilbuddet bortfalde.

3.5 Fastsat acceptfrist

Det følger af AFTL § 2, at *"Har tilbudsgiveren fastsat en frist for antagelse af tilbuddet, må antagende svar være kommet frem til ham inden fristens udløb"*.

Det er således klart, at hvis tilbudsgiveren har fastsat en bestemt frist for accept af tilbuddet, er tilbudsgiveren alene bundet af sit tilbud frem til acceptfristens udløb. Hvis tilbuddet ikke accepteres inden acceptfristens udløb, er tilbudsgiveren ikke længere bundet af sin viljeserklæring.

Er der alene angivet en dato, og ikke et klokkeslæt for accept af modtagelsen, kan accepten modtages frem til kontortids slutning, medmindre andet følger af særlige sædvaner.³⁸

Der henvises endvidere til AFTL § 2, stk. 2, der præciserer, hvordan acceptfristen skal beregnes.

³⁶ Ibid s. 62

³⁷ Ibid s. 51

³⁸ Ibid s. 63

3.6 Den legale acceptfrist

Hvis tilbudsgiveren **ikke har fastsat en acceptfrist**, bestemmes længden af acceptfristen af AFTL § 3. Bestemmelsen sonder mellem situationer, hvor tilbud fremsættes skriftligt, jf. stk. 1, og hvor tilbud fremsættes mundtligt, jf. stk. 2.

Er tilbuddet afgivet **på skrift eller telegram**, dvs. en modtager, som tilbudsgiver ikke har simultan kontakt med, følger det af AFTL § 3, stk. 1, at den legale acceptfrist fastsættes den **legale acceptfrist** konkret og under hensyntagen til følgende tre elementer:³⁹

1. Typisk fremsendelsestid
2. Den, til hvem tilbuddet er rettet, har haft rimelig betænkningstid, og
3. Typisk tilbagesendelsestid.

Ved vurderingen af, hvad der er "rimelige betænkningstid", kan der bl.a. tages hensyn til parternes tidligere adfærd, transaktionens værdi samt parternes subjektive forventninger.⁴⁰

Er tilbuddet afgivet **mundtligt**, følger det af AFTL § 3, stk. 2, at tilbuddet må accepteres straks. Det indebærer således, at tilbuddet bortfalder, hvis det ikke accepteres straks. Tilbudsgiveren kan naturligvis vælge at indrømme en acceptfrist, også selv om tilbuddet afgives mundtligt. I så fald er tilbudsgiveren bundet af sit tilbud frem til udløbet af acceptfristen.

3.7 For sen accept

Hvis en accept fremkommer efter udløbet af acceptfristen, er tilbudsgiveren ikke (længere) bundet af tilbuddet, idet tilbuddet er bortfaldet. Accepten kan herefter betragtes som et nyt tilbud fra modtageren (acceptanten), som kan accepteres såvel som aflås, jf. AFTL § 4.

³⁹ Ibid s. 64

⁴⁰ Ibid s. 65

EKSEMPEL: For sen accept

Hvis A fremsender tilbud til B om salg af en industristøvsuger til kr. 3.500, der kan tiltrædes af modtageren inden den 1. september 2024, og modtageren først accepterer tilbuddet den 5. september 2024, er tilbudsgiveren ikke længere bundet af sit tilbud, eftersom acceptfristen er udløbet.

Modtagerens sene accept indeholder dog en tilkendegivelse af, at han er interesseret i at indgå en aftale på de vilkår, den oprindelige tilbudsgiver fremsatte. Derfor betragtes den sene accept fra modtageren som et nyt tilbud. Den oprindelige tilbudsgiver kan herefter vælge at acceptere eller afslå tilbuddet.

Den oprindelige tilbudsgiver er ikke forpligtet til at tiltræde det nye tilbud og således blot kan afslå dette, hvis han ikke længere ønsker at indgå i et aftaleforhold på de anførte vilkår.

Sidstnævnte situation kan eksempelvis forekomme, hvis den oprindelige tilbudsgiver efter acceptfristens udløb har valgt at sælge den tilbudte vare til anden side.

AFTL § 4, stk. 2, indeholder en undtagelse til udgangspunktet i § 4, stk. 1, ovenfor, hvorefter den oprindelige tilbudsgiver ikke er bundet af sit tilbud, når modtageren afgiver sin accept for sent.

Det følger således af AFTL § 4, stk. 2, at hvis modtageren af et tilbud har en berettiget forventning om, at en accept af tilbuddet er afgivet rettidigt, og tilbudsgiveren må indse dette, er tilbudsgiveren forpligtet til **uden ugrundet ophold** at meddele modtageren, at hun ikke (længere) vil være bundet af sit tilbud som følge af modtagerens for sene accept.

Undlader tilbudsgiveren uden ugrundet ophold at give meddelelse herom, vil hun være bundet af aftalen.

3.8 Uoverensstemmende accept

Af AFTL § 6 følger, at *"svar, som går ud på, at tilbud antages, men som på grund af tillæg, indskrænkninger eller forbehold ikke stemmer med tilbuddet, anses som afslag i forbindelse med nyt tilbud"*, hvilket udgør en såkaldt **uoverensstemmende accept**.

Ikke enhver divergens mellem tilbuddet og accepten bevirker, at der foreligger en uoverensstemmende accept i medfør af AFTL § 6.

Vurderingen af, hvorvidt der foreligger en uoverensstemmende accept eller ej, er i mange situationer åbenbar og giver i de fleste tilfælde ikke anledning til tvivlsspørgsmål. I nogle situationer er det dog ikke åbenbart, hvorvidt der foreligger en uoverensstemmende accept. I tvivlsituationer vil det bero på en vurdering af parternes retsstilling, herunder en konkret fortolkning af de omstændigheder, der ligger til grund for henholdsvis tilbuddet og accepten.

Eksempler på uoverensstemmende accept er eksempelvis følgende:⁴¹

- Delvis accept (A tilbyder B at købe 100 æbler, og B accepterer at købe 50 æbler),
- Foreløbig accept (A tilbyder B at købe 100 æbler, og B accepterer foreløbigt men henviser til at nærmere detaljer om accepten - og dermed den endelige accept - vil eftersende).

En uoverensstemmende accept er som nævnt at betragte som et nyt tilbud og er derfor i udgangspunktet ikke bindende for den oprindelige tilbudsgiver. Hertil gælder dog en væsentlig undtagelse, som også er en undtagelse til det generelle princip i dansk aftaleret om, at man ikke kan bindes ved passivitet.

Det følger af AFTL § 6, stk. 2, at hvis tilbudsgiveren ved modtagelse af den uoverensstemmende accept må indse, at afgiveren går ud fra, at accepten er i overensstemmelse med det fremsatte tilbud, skal den oprindelige tilbudsgiver **uden ugrundet ophold** meddele, hvis han ikke ønsker at acceptere aftalen.

Hvis tilbudsgiveren ikke giver meddelelse herom, eller meddelelsen ikke sker uden ugrundet ophold, vil tilbudsgiveren blive bundet af aftalen med det indhold, der følger af modtagerens uoverensstemmende accept.⁴²

⁴¹ Ibid s. 67

⁴² 68f.

3.9 Afslag

Et afslag på et tilbud har karakter af et påbud og er dermed en viljeserklæring, som er bindende for afgiveren.

Det følger af AFTL § 5, at når modtageren har givet afslag på et tilbud, er han bundet af denne viljeserklæring, uanset om afslaget er givet inden acceptfristens udløb eller ej. Modtageren kan således ikke senere ombestemme sig og acceptere tilbuddet. Dette gælder også, selv om den efterfølgende accept afgives inden for den fastsatte acceptfrist.

Der gælder dog en særlig undtagelse hertil i AFTL § 39, 2. pkt., som ikke omtales nærmere i denne fremstilling.⁴³

3.10 The battle of forms

Den situation, hvor to aftaleparter begge vedlægger hver deres standardaftalevilkår, og hvor der er uenighed mellem parterne om, hvilke standardaftalevilkår der er gældende, kaldes "The battle of forms".

Det er ikke endeligt afklaret i praksis, hvordan en sådan konflikt løses, det beror på en konkret hensynsafvejning ud fra sagens omstændigheder, herunder bl.a. på betragtninger om passivitet og rimelighed.⁴⁴

3.11 Passivitet

Udgangspunktet i dansk ret er, at aftaleparter ikke kan forpligtes ved passivitet. Man kan altså ikke binde en modpart ved f.eks. at skrive i et tilbud eller en ordrebekræftelse, at man anser modparten bundet, såfremt man ikke hører andet.

Der findes imidlertid visse undtagelser i AFTL § 4, stk. 2, § 6, stk. 2, § 9, sidste pkt., § 28, stk. 2 og § 32, stk. 2.

⁴³ 69.

⁴⁴ 69f.

Hvorvidt der kan opstå aftalebinding ved passivitet afhænger overordnet set af, om passiviteten udtrykker en viljeserklæring, altså hvorefter partens tavshed i realiteten "siger noget". Dette forudsætter, at der gælder nogle normer for, hvornår en passiv handling forpligter, hvilket bl.a. kan skabes ved sædvane.⁴⁵

Følgende momenter kan spille ind ved vurdering af, hvorvidt der er indgået en aftale ved passivitet:

- Har parterne tidligere handlet med hinanden på denne måde? Har der udviklet sig en praksis imellem dem?
- Hvilken type parter er der tale om? (erhvervsdrivende eller forbrugere)
- Hvor lang tid forholder modtageren sig passiv over for en meddelelse, som man må antage, at den anden part handler i henhold til og derfor betragter aftalen for indgået?
- Hvem udviser passivitet? Parten, som har taget initiativ til kontraktforhandlinger, eller den, som er blevet kontaktet af tilbudsgiver?

⁴⁵ 70f.

4. MELLEMANDSRETEN

4.1 Generelt

De grundlæggende regler om den såkaldte mellemmandsret findes i vidt omfang i AFTL kap. II.

Det vigtigste - og vanskeligste - mellemmandsforhold er fuldmagtsforholdet. Et fuldmagtsforhold optræder, hvor en person (**hovedmanden/fuldmagtsgiveren**) giver en anden person (**mellemanden/fuldmægtigen**) fuldmagt, dvs. tilladelse til at indgå en aftale på sine vegne med en tredjemand.⁴⁶

Af andre typer af mellemmandsforhold kan nævnes bude, formidlere, handelsagenter, kommission, uanmodet forretningsførelse ("negotiorum gestio") og forhandlerforhold.⁴⁷ Disse mellemmandsforhold bliver ikke behandlet i denne nærværende fremstilling.

4.2 Fuldmagt

Som nævnt ovenfor i afsnit 4.1 er de tre aktører i et fuldmagtsforhold følgende:

1. *Hovedmanden/fuldmagtsgiveren*, som er den person, der afgiver en fuldmagt.
2. *Mellemanden/fuldmægtigen*, som er den person, der modtager fuldmagten fra hovedmanden og dermed kan indgå bindende aftaler med en tredjemand i hovedmandens navn og for dennes regning.
3. *Tredjemand*, som er den person, der indgår aftale med hovedmanden via mellemanden.

Kendetegnende ved fuldmagtsforhold er, at den aftale, som fuldmægtigen indgår med tredjemand, indgås i fuldmagtsgivers navn og for fuldmagtsgivers regning. Dvs. at det er

⁴⁶ Bryde Andersen side 84

⁴⁷ 88

fuldmagtsgiver, som bliver berettiget og forpligtet af aftalen og hæfter for den. Hvornår, hvordan og i hvilket omfang en person (**fuldmagtsgiver**) bindes af en aftale indgået af en fuldmægtig, er genstand for nedenstående gennemgang af fuldmagtsreglerne.

Fuldmagtsgiveren i et fuldmagtsforhold er aftalepart i to aftaleforhold, dels i forhold til tredjemand, og dels i forhold til fuldmægtigen. Ved et fuldmagtsforhold kan man altså skelne mellem følgende to forhold:

1. et **ydre aftaleforhold** (mellem fuldmagtsgiveren og tredjemand),
2. et **indre aftaleforhold** (mellem fuldmagtsgiveren og fuldmægtigen).

Når man vurderer retsvirkningerne af aftaler, der er opstået fra et fuldmægtigforhold, er det vigtigt at skelne mellem de to.

Fuldmagtsretten sonderer overordnet mellem fuldmagt med og uden legitimation ("særskilt tilværelse").⁴⁸ Disse gennemgås nedenfor i afsnit 4.2.1 og 4.2.2.

4.2.1 Fuldmagt med legitimation⁴⁹

Legitimation angiver den ydre, synlige ramme for fuldmagten. I AFTL § 10 betegnes legitimationen fuldmagtens "grænser", som altså er fuldmagtens legitimation over for tredjemand.

EKSEMPEL: Legitimation

A ejer en diamantring og giver B fuldmagt til at sælge diamantringen for A. A skriver således et fuldmagtsdokument med ordene

"FULDMAGT: Jeg, (A) giver hermed B fuldmagt til at sælge min diamantring (eventuelt efterfulgt af en nærmere identifikation af diamantringen).

Bemyndigelse er en form for underliggende instruktion, der ligger ved siden af fuldmagten, hvor fuldmagtsgiver kan sætte grænser i det indre aftaleforhold med fuldmægtigen.

⁴⁸ 89f.

⁴⁹ 90f

Tredjemand præsenteres ikke for denne aftale, som det ofte er tilfældet med fuldmagten, dvs. bemyndigelsen er ikke synlig for omverden.

EKSEMPEL: Bemyndigelse

I eksemplet ovenfor med salget af diamantringen, aftales det efterfølgende, at diamantringen ikke må sælges for under 50.000 kr. Denne bemyndigelse signaleres således ikke ved legitimationen - altså fuldmagtsdokumentet - der jo ikke indeholdte et minimumsbeløb.

AFTL §§ 10 og 11 regulerer, hvornår fuldmagtsgiveren er bundet af fuldmægtigens dispositioner i relation til henholdsvis legitimationen og bemyndigelsen.

AFTL § 10, stk. 1, omhandler fuldmagt og har følgende ordlyd:

"Den, som har givet en anden fuldmagt til at foretage en retshandel, bliver umiddelbart berettiget og forpligtet over for tredjemand ved retshandel, som fuldmægtigen foretager i fuldmagtsgiverens navn og inden for fuldmagtens grænser."

Ifølge bestemmelsen bindes fuldmagtsgiveren således alene af fuldmægtigens retshandler, når disse ligger inden for fuldmagtens legitimation. Det indebærer omvendt, at fuldmagtsgiveren ikke bliver retligt forpligtet af en aftale, hvis aftalen ligger uden for legitimationens rammer.

I relation til bemyndigelse opstår der problemer, hvis fuldmægtigen handler uden for rammerne af sin bemyndigelse, da tredjemand ikke kender bemyndigelsens nærmere indhold, eftersom bemyndigelsen alene præsenteres i det indre aftaleforhold mellem fuldmagtsgiveren og fuldmægtigen.

I det tilfælde bestemmer AFTL § 11, stk. 1, at fuldmagtsgiveren bindes, selv om fuldmægtigen handler ud over bemyndigelsen, hvis tredjemand var i god tro om fuldmægtigens

overskridelse af bemyndigelsen, dvs. hvis tredjemand ikke vidste eller burde vide, at fuldmægtigen overskred sin bemyndigelse. Da tredjemand som anført ikke kender indholdet af bemyndigelsen, vil tredjemand ofte være i god tro om, at bemyndigelsen overskrides ved aftaleindgåelsen med den konsekvens, at fuldmagtsgiveren dermed bliver bundet af aftalen.

AFTL § 11, stk. 1 gør dog den undtagelse, at retshandlen ikke er bindende, hvis tredjemand *"indså eller burde indse, at fuldmægtigen således overskred sin beføjelse"*.

Det er vigtigt at være opmærksom på, at hovedmanden - altså fuldmagtsgiveren - aldrig kan blive forpligtet i videre omfang end den legitimation, som er fastsat i fuldmagtsdokumentet.⁵⁰

4.2.2 Fuldmagt uden legitimation

En fuldmagt uden legitimation kaldes også for en "§ 18-fuldmagt".

§ 18-fuldmagten hviler alene på en erklæring fra fuldmagtsgiveren til fuldmægtigen. Den er dermed særegen i forhold til de øvrige omtalte fuldmagtstyper. Fuldmagten vil ofte alene foreligge mundtligt, men kan også foreligge skriftligt.

Fuldmagtsgiveren bindes alene af den fuldmagt, der er afgivet, dvs. inden for de rammer, som fuldmagtsgiver har fastsat over for fuldmægtigen, jf. AFTL § 11, stk. 2, jf. AFTL § 18.⁵¹ Selv om tredjemand er i god tro, dvs. ikke vidste eller burde vide, at indholdet af § 18-fuldmagten blev overskredet ved aftaleindgåelsen, bindes fuldmagtsgiveren ikke herved.

Tredjemand må med andre ord enten stole på, at fuldmagten eksisterer, afslå at indgå et en aftale med fuldmægtigen eller forlange et fuldmagtsdokument (en fuldmagt med legitimation).⁵²

⁵⁰ 91

⁵¹ 98

⁵² 91

4.3 Skriftlig fuldmagt - AFTL § 16

En **skriftlig fuldmagt** adskiller sig fra de øvrige fuldmagter (som ikke er underlagt formkrav) i og med, at der gælder et krav om skriftlighed. Der er tale om en fuldmagt med legitimation, hvorfor det i forhold til overskridelse af bemyndigelse er relevant at vurdere tredjemands gode/onde tro.

Ud over kravet om skriftlighed gælder følgende øvrige krav, der skal være opfyldt, før betingelserne for en skriftlig fuldmagt efter AFTL § 16 er opfyldt:

- 1) Dokumentet skal være i *fuldmægtigens* besiddelse. Det er selve dokumentet (fuldmagten), der bærer legitimationen.
- 2) Dokumentet skal være bestemt til forevisning for tredjemand. Heri ligger, at dokumentet skal være ment til at skulle fremvises til tredjemand. Et brev til fuldmægtigen, der ikke er ment til at blive vist til tredjemand, er ikke en skriftlig fuldmagt i henhold til AFTL § 16.

Det er vigtig at afgrænse den skriftlige fuldmagt over for § 18-fuldmagten, idet sidstnævnte er en fuldmagt uden legitimation. Det kan dog være vanskeligt at skelne - især i forhold til forskellen mellem, om fuldmagten er tiltænkt fremvisning til tredjemand eller ej.

EKSAMENSTIP:

Hvis der er tvivl om, hvorvidt dokumentet er ment til at skulle forevises, kan man se på, om tredjemands navn er anført, eller om dokumentet bærer overskriften "Fuldmagt" eller "Til rette vedkommende".

En skriftlig fuldmagt **tilbagekaldes** ved at fuldmagten

- tilbagegives til fuldmagtsgiveren
- eller tilintetgøres.

Fuldmægtigen har pligt til at levere fuldmagten tilbage og kan ikke udøve tilbageholdsret i dokumentet, jf. AFTL § 16, stk. 2.⁵³

4.4 Særskilt legitimationsfuldmagt

En særskilt legitimationsfuldmagt, jf. AFTL § 13, kaldes også en "erklæringsfuldmagt", og er en fuldmagt, der er bragt til tredjemands kendskab ved en særskilt rettet erklæring fra fuldmagtsgiver til tredjemanden.⁵⁴ Den særskilte legitimationsfuldmagt behandles ikke yderligere i nærværende fremstilling.

4.5 Offentlig bekendtgjort fuldmagt

En offentlig bekendtgjort fuldmagt, jf. AFTL § 14, kaldes også for en "bekendtgørelsesfuldmagt" eller "kundgørelsesfuldmagt". Legitimationen opstår ved, at hovedmanden/fuldmagtsgiveren orienterer offentligheden om fuldmagten, f.eks. på en hjemmeside. Fuldmagten tilbagekaldes tilsvarende ved en lignende - offentlig - bekendtgørelse, jf. AFTL § 14.⁵⁵

4.6 Stillingsfuldmagt

Stillingsfuldmagt er en fuldmagt, der tildeles en fysisk person i et ansættelsesforhold, f.eks. en ansat i en butik eller en student på et advokatkontor.

En stillingsfuldmagt er i forhold til legitimationen i modsætning til de øvrige omtalte fuldmagter ikke afgrænset af fuldmagtsgiverens viljeserklæringer, men derimod af de sædvaner og love, der gælder inden for det stillingsområde, som fuldmagten omfatter. Stillingsfuldmagten nærmere afgrænsning beror således på, om dens grænser er fastsat ved lov eller ved sædvaner.⁵⁶

Når stillingsfuldmagten grænser er **lovbestemt**, gælder AFTL parallelt med den pågældende lovbestemmelse, der bestemmer fuldmagtsforholdet. Lovbestemmelsen definerer

⁵³ 93

⁵⁴ 94

⁵⁵ 95

⁵⁶ 96

således legitimationen, mens AFTL definerer reglerne for etablering, tilbagekaldelse af fuldmagt, mv.⁵⁷

Når stillingsfuldmagtens grænser er **sædvanebestemt**, skabes legitimationen af omverdens forventning til, hvad den ansatte sædvanligvis er bemyndiget til. Handler stillingsfuldmægtigen således åbenlyst uden for sin fuldmagt - dvs. uden for den gængse forventning til, hvad den ansatte sædvanligvis er bemyndiget til, bindes fuldmagtsgiveren ikke. Desto mere *usædvanlig* en disposition er, desto mere sandsynligt er det, at dispositionen kræver en særskilt fuldmagt fra fuldmagtsgiver og derfor ikke er af *sædvanlig* karakter.⁵⁸

Tilbagekaldelse af en stillingsfuldmagt sker i henhold til AFTL § 15, hvorefter fuldmægtigen fysisk og faktisk fjernes fra stillingen. Det er ikke tilstrækkeligt, at fuldmægtigen er opsagt.⁵⁹

4.7 Fuldmægtigens ansvar over for tredjemand

Såfremt fuldmægtigen har overskredet grænserne for fuldmagten eller indgået en aftale med tredjemand uden at have en fornøden fuldmagt, bindes fuldmagtsgiveren ikke, jf. afsnit 4.2.1 og 4.2.2 ovenfor om AFTL §§ 10-11.

Tredjemand kan i et sådant tilfælde gøre et **objektivt ansvar** gældende over for fuldmægtigen i medfør af AFTL § 25.⁶⁰

Efter AFTL § 25, stk. 1, påhviler der fuldmægtigen et objektivt ansvar over for tredjemand, når fuldmægtigen:

- har handlet uden fuldmagt, eller
- har overskredet grænserne for sin fuldmagt.

Fuldmægtigen skal i disse tilfælde erstatte tredjemand det tab, han har lidt ved, at der ikke kan støttes ret på den indgåede aftale. Der gælder dog en særlig bevisbyrderegel, hvorefter

⁵⁷ 96

⁵⁸ 97

⁵⁹ 98

⁶⁰ 101

at fuldmægtigen har bevisbyrden for enten at han havde fuldmagt til at binde fuldmagtsgiveren, eller at fuldmagtsgiveren har indgået den pågældende aftale.⁶¹

Bestemmelsen er ikke præceptiv. Fuldmægtigen kan derfor aftale med tredjemand, at han ikke er ansvarlig efter AFTL § 25.

Erstatningen udmåles efter den **positive opfyldelsesinteresse**, dvs. således at tredjemand skal stilles, som om aftalen blev opfyldt.⁶²

Der gælder to **undtagelser til det objektive ansvar**. Disse undtagelser finder ofte anvendelse, og dermed er fuldmægtigens ansvar i realiteten ofte begrænset.

Efter AFTL § 25, stk. 2, 1. pkt., er fuldmægtigen ikke erstatningsansvarlig, hvis tredjemand var i ond tro om fuldmagtsoverskridelsen eller om, at der ikke var en fuldmagt. Da fuldmagten fremgår i det ydre aftaleforhold, jf. ovenfor i afsnit 4.2, vil tredjemand i mange tilfælde være bekendt med, at fuldmagtens grænser er overskredet. Dermed foreligger der ofte ond tro hos tredjemand.

Efter AFTL § 25, stk. 2, 2. pkt., fritages fuldmægtigen ligeledes for ansvar, hvis fuldmægtigen ikke var vidende om, at den fuldmagt, der blev handlet ud fra, var uvirksom. Ansvarsfritagelsen forudsætter i dette tilfælde, at tredjemand ikke vidste, at fuldmægtigen var uvidende herom.

4.8 Fuldmægtigens ansvar over for fuldmagtsgiver

AFTL regulerer ikke fuldmægtigens ansvar over for fuldmagtsgiver. Fuldmægtigens ansvar over for fuldmagtsgiver beror således på den aftale, der skaber fuldmagtsopdraget. For en stillingsfuldmægtig vil der sædvanligvis være en ansættelseskontrakt, der er relevant for at fastlægge retsforholdet mellem fuldmægtigen og fuldmagtsgiver.⁶³

4.9 Adfærdsfuldmagt

Ved en adfærdsfuldmagt forstås, at der i visse tilfælde kan opstå en aftaleretlig bundethed for en person (en slags ufrivillig "fuldmagtsgiver") for dispositioner foretaget af en anden

⁶¹ 101

⁶² 101

⁶³ 102.

person ("fuldmægtigen"), uanset at der ikke er udstedt en fuldmagt efter de regler, som er beskrevet ovenfor. Adfærdsfuldmagten opstår således, når fuldmagtsgiveren ved sin *adfærd* har givet tredjemand god grund til at tro, at fuldmægtigen havde fuldmagt til at optræde på fuldmagtsgiverens vegne. Hovedmanden har således tolereret, at adfærdsfuldmægtigen har disponeret på en måde, der har givet tredjemand en berettiget tro på, at fuldmægtigen var tildelt en kompetence til at binde hovedmanden.⁶⁴

I visse tilfælde regulerer lovgivningen den legitimation, en adfærdsfuldmagt kan skabe. Se eksempelvis BTL (betalingsloven) § 100, stk. 4 om uberettigede anvendelse af en betalings-tjeneste, AFTL § 34 om proforma eller AFTL § 35 om den såkaldte "kvitteringsregel".⁶⁵ Disse omtales ikke nærmere i denne fremstilling.

4.10 AFTL § 19

Udover de specifikke tilbagekaldelsesregler for de enkelte fuldmagtstyper, som er beskrevet ovenfor, findes der i AFTL § 19 en særlig regel om tilbagekaldelse.

AFTL § 19 regulerer det tilfælde, hvor en fuldmagtsgiver har tilbagekaldt en fuldmagt eller erklæret den uvirksom, men hvor fuldmagtsgiveren har en særlig grund til at formode, at en fuldmægtig alligevel vil handle på hans vegne og foretage en retshandel overfor en bestemt godtroende tredjemand. I dette tilfælde er fuldmagtsgiver forpligtet til at give tredjemand meddelelse om at fuldmagten er kaldt tilbage, hvis han vil undgå at blive bundet, når tredje-mand er i god tro.⁶⁶

4.11 Fremtidsfuldmagt⁶⁷

En **fremtidsfuldmagt** er en fuldmagt, der på forhånd kan bestemme, hvis der skal dispo- nere for fuldmagtsgiver, når vedkommende ikke selv kan. Fremtidsfuldmagten er reguleret i lov om fremtidsfuldmagter (FFL). FFL 1 bestemmer således:

⁶⁴ 103. Se i øvrigt Bryde Andersen s. 103-104 for eksempler på adfærdsfuldmagter.

⁶⁵ 104.

⁶⁶ 105.

⁶⁷ 106f.

"Den, der er fyldt 18 år, og som er i stand til at handle fornuftsmæssigt, kan oprette en fremtidsfuldmagt til at træde i kraft, hvis den pågældende på et senere tidspunkt som følge af sygdom, svækket mental funktion eller helbred el.lign. ikke længere har evne til at varetage sine forhold inden for de områder, som er omfattet af fuldmagten, jf. § 2, stk. 1".

FFL sonderer mellem fremtidsfuldmagter af økonomiske (§ 9) hhv. personlige (§ 10) forhold.

For at en fremtidsfuldmagt er gyldig, skal den som hovedregel oprettes skriftligt i Fremtidsfuldmagtsregisteret. Dernæst skal den vedkendes for en notar, jf. FFL § 3.

5. AFTALEFORTOLKNING

Der er forskel på, hvornår man anvender fortolkning og udfyldning af et aftalegrundlag. I praksis er der dog tale om en glidende overgang, og der er derfor ikke tale om nogen skarp sondring.

Fortolkning anvendes, når et ord eller et vilkår i en aftale er uklart eller tvetydigt. Man benytter således fortolkning, når der i aftalen er taget stilling til forholdet, men der mellem parterne er tvivl/uenighed om, hvordan det pågældende aftalevilkår skal forstås.

Udfyldning anvendes, når parterne ikke i aftalen har taget stilling til et forhold. Man må i sådanne tilfælde foretage en udfyldning af aftalen, således at det pågældende forhold og dermed retsstillingen fastlægges mellem parterne.⁶⁸

5.1 Fortolkningsmetoder

5.1.1 Subjektiv fortolkning

Subjektiv fortolkning indebærer overordnet set, at aftalen fortolkes i overensstemmelse med parternes fælles fællesvilje (hvis denne kan fastslås). Aftalen fortolkes med andre ord således, at indholdet stemmer overens med den forståelse, som parterne ønsker/ønskede, at aftalen tillægges.⁶⁹

Den subjektive fortolkning kan kun benyttes, hvis aftaleparterne har en fælles opfattelse af, hvordan det pågældende forhold eller vilkår skal forstås. Hvis der mellem parterne har været forskellige forståelser af et forhold eller vilkår, foreligger der ikke en fælles vilje om forståelsen af aftaleindholdet, som kan lægges til grund ved fortolkningen af aftalen.

I disse situationer er det derfor nødvendigt at sammenholde med andre fortolkningsmetoder. Ligeledes er der heller ikke i alle tilfælde, at den subjektive fortolkningsmetode er velegnet.

⁶⁸ Bryde Andersen, s. 108.

⁶⁹ 110.

F.eks. ved **længerevarende aftaleforhold** kan det være vanskeligt at bevise, hvilke subjektive forståelser/viljer som parterne i sin tid lagde til grund forud for aftaleindgåelsen. Herudover kan der - henset til det lange tidsperspektiv - være opstået nye problemstillinger, såsom ny lovgivning, en pandemi eller noget helt tredje, som parterne ikke havde gjort sig tanker om.⁷⁰

Subjektiv aftalefortolkning spiller endvidere en mindre rolle ved multilaterale aftaler.⁷¹

5.1.2 Lingvistisk fortolkning

En **lingvistisk** (sprogbasert) fortolkning, indebærer, at uoverensstemmelser om aftaleindholdet fortolkes i overensstemmelse med en naturlig sproglig forståelse af aftalevilkåret. Der tages således udgangspunkt i en "naturlig" eller "sædvanlig" **sproglig forståelse** af aftalevilkåret.

Der tages således udgangspunkt i, hvordan sprogets typiske brugere udtrykker en tanke, og på den baggrund danner sig et billede af, hvad den typiske sprogbruger har tænkt på. Anvendelsen af den lingvistiske fortolkning forudsætter således, at parterne kender de afgørende sprogregler, der gør sig gældende i den givende situation (f.eks. ved brugen af henvisningsordene "sig" og "den").⁷²

5.1.3 Retssystematisk fortolkning

En **retssystematisk fortolkning** dækker over, at man søger at fortolke aftalevilkår i overensstemmelse med lovgivning, sædvaner eller andre regelsæt. Hvis der eksempelvis eksisterer lovbestemmelser for en given aftaletype eller aftalevilkår, så vil disse ofte kunne skabe en formodning for et bestemt fortolkningsresultat, dvs. at aftalen/vilkåret skal fortolkes, så resultatet i et eller andet omfang er i overensstemmelse med netop denne lovbestemmelse.

⁷⁰ 111

⁷¹ 112

⁷² 113

Tilsvarende vil man i de tilfælde, hvor indholdet af aftalen indebærer usædvanlige retsvirkninger, ofte stille strenge krav om klarhed eller udtrykkelig vedtagelse af aftalevilkåret.⁷³

5.1.4 Kodificeret fortolkning

En **kodificeret fortolkning** dækker over, at man fortolker et aftalevilkår i overensstemmelse med en lovbestemmelse, der indeholder regler om aftalefortolkning.

Eksempelvis AFTL § 9, som bestemmer:

"Har nogen i henvendelse, som ellers ville være at anse som tilbud, anvendt ordene »uden forbindtlighed«, »uden obligo« eller lignende udtryk, anses henvendelsen alene som opfordring til at gøre tilbud i overensstemmelse med dens indhold (...)".

Det bestemmes således konkret, at en sådan henvendelse alene skal anses som en opfordring til at gøre tilbud i overensstemmelse med dens indhold. Se endvidere KBL §§ 62-71 der ligeledes **definerer** betydningen af enkelte leveringsklausuler.⁷⁴

5.1.5 Branchefortolkning

Ved branchefortolkning forsøger man at fortolke aftalevilkåret i overensstemmelse med branchens sædvanlige opfattelse af bestemte ord og vendinger. Ord og vendinger kan selv sagt betyde noget forskelligt fra branche til branche.

Udgangspunktet er, at den, der tillægger et særligt ord eller vending betydning, må løfte bevisbyrden for, at modparten forventes at være bekendt med denne betydning. Omvendt må en aftalepart, der bevæger sig ind i en "fremmed" branche, ligeledes være indstillet på at branchen kan have sædvaner mv., som det forventes at aftaleparten er bekendt med, idet disse *kan* forpligte som retssædvane.⁷⁵

⁷³ 113f.

⁷⁴ 114f.

⁷⁵ 115

5.1.6 Aftalt fortolkning

Aftalt fortolkning dækker over det forhold, at parterne har vedtaget betydningen af specifikke termer i aftalen, som gør sig gældende for hele aftalen. Disse definitioner er som udgangspunkt gyldige. Efter omstændighederne kan definitionerne dog risikere at blive fortolket indskrænkende eller erklæres ugyldige eller urimelige, jf. AFTL § 36.⁷⁶

5.2 Fortolkningsregler

5.2.1 Koncipistreglen

Koncipistreglen (også kaldet "uklarhedsreglen") er et udbredt fortolkningsprincip og påberåbes ofte i praksis inden for aftalefortolkning. Koncipistreglen indebærer, at en uklarhed i aftalen fortolkes *mod* affatteren, dvs. den, der har forfattet aftalen (koncipisten). Koncipistreglen kan tages som udtryk for, at koncipisten er nærmest til at bære risikoen for eventuelle uklarheder i aftalen.⁷⁷

I AFTL § 38 b, stk. 1, er der medtaget en eksplicit bestemmelse om anvendelse af koncipistreglen i forbrugeraftaler. Efter bestemmelsen skal koncipistreglen anvendes i disse aftaler, når to betingelser er opfyldt:

- 1) Der skal foreligge tvivl om forståelsen af et eller flere aftalevilkår, og
- 2) Det/de omstridte aftalevilkår må ikke have været genstand for forhandling mellem de to parter.

Når disse betingelser er opfyldt, bevirker koncipistreglen, at uklarheder i aftaleindholdet skal fortolkes til gunst (fordel) for forbrugeren.

En aftale har ikke været forhandlet, når en forbruger ikke har haft mulighed for at påvirke aftalen. Der tænkes navnlig på **standardaftaler**, hvor forbrugeren ikke har været med til at forhandle aftalen.

EKSEMPEL: Koncipisten

A har forfattet en aftale indgået med B. Efter aftaleindgåelsen viser det sig, at der er en uklarhed i aftalen, der skaber uenighed mellem parterne om forståelsen af aftaleindholdet. Hvis koncipistreglen anvendes til at løse parternes uenighed, medfører det, at uklarheden fortolkes til fordel for B, der ikke har forfattet aftaleindholdet. Risikoen for uklarheden kommer således A til skade.

⁷⁶ Jf. s. 115f.

⁷⁷ Jf. s. 115f.

5.2.2 Minimumsreglen

Minimumsreglen er nært beslægtet med den indskrænkende fortolkning. Reglen indebærer, at et uklart vilkår i aftalen, som pålægger en af aftaleparterne en særlig forpligtelse, fortolkes således, at vilkåret er mindst byrdefuldt for den aftalepart, der rammes af det uklare vilkår.

Minimumsreglen kan også påberåbes af koncipisten. I dette tilfælde, må det bero på en konkret afvejning af sagens omstændigheder, om minimumsreglen eller koncipistreglen skal tillægges størst vægt.⁷⁸

5.2.3 Gyldighedsreglen

Gyldighedsreglen lægger op til, at fortolkningen af aftalevilkåret bør søge en løsning, der sikrer, at aftalen/transaktionen gennemføres.

5.3 Standardaftaler

Standardaftaler er et sæt aftalevilkår der er udarbejdet forud for en aftaleforhandling og er nedfældet i en standardformular. Formålet med standardaftaler er at aftaleregulere flere transaktioner af samme art.

Standardaftaler kan være ensidigt konciperet af den ene aftalepart men ligeledes være et såkaldt **agreed document** (eksempel AB 18), hvor begge parter kender formulartekstens indhold. Standardaftaler behandles ikke yderligere i nærværende fremstilling.

⁷⁸ 118f.

6. UGYLDIGHED

6.1 Generelt

Som det fremgår af de forudgående afsnit, er udgangspunktet i dansk ret, at såvel mundtlige som skriftlige aftaler er bindende, og at en aftale dermed får retsvirkning efter sit indhold. Det følger imidlertid af ugyldighedslæren, at en aftale, der i sit udgangspunkt er bindende for aftaleparterne, i visse situationer alligevel helt eller delvist kan erklæres **ugyldig**.

Der indgås hver dag et stort antal aftaler og ud fra hensynet til, at parterne som udgangspunkt skal kunne støtte ret på, at disse aftaler er bindende, kræves der som udgangspunkt lovhjemmel for at kunne erklære et løfte ugyldigt. Hjæmmel til at ugyldiggøre en aftale følger oftest af lov, se bl.a. AFTL kapitel III, men kan også følge af uskrevne retsgrundsætninger, eksempelvis forudsætningslæren.⁷⁹

6.2 Ugyldighedens retsvirkninger

Virksomheden af, at en aftale erklæres **ugyldig**, er, at aftalen enten tilsidesættes i sin helhed eller dele heraf bortfalder. Parterne skal således tilbagelevere deres ydelser, ligesom der kan indtræde en erstatningspligt. Dette kan ske automatisk, hvorved aftalen er en nullitet, eller efter at en af parterne har anfægtet aftalen. Visse vilkår vil dog overleve, f.eks. hemmeligholdelse og konfliktløsning.⁸⁰

En ugyldighedsindsigelse kan som udgangspunkt alene gøres gældende af "offeret", og dette skal gøres gældende indenfor en *rimelig tid*, hvis ikke ugyldigheden anses for at være stiltiende ratihaberet.⁸¹

⁷⁹ 125

⁸⁰ 126f.

⁸¹ 128

6.3 Stærke og svage ugyldighedsgrunde

Ved ugyldighed skelner man mellem **stærke** og **svage ugyldighedsgrunde**. Sondringen har relevans ved ugyldighed, som relaterer sig til omstændighederne i forbindelse med løftets afgivelse (dvs. tilblivelsesmangler).

Forskellen mellem stærke og svage ugyldighedsgrunde har betydning for, om ugyldigheden kan gøres gældende overfor en **godtroende løftemodtager**. En stærk ugyldighedsgrund kan også gøres gældende mod en løftemodtager i god tro, mens en svag ugyldighedsgrund ikke kan gøres gældende mod en godtroende løftemodtager.

Eksempler på stærke ugyldighedsgrunde er:

- voldelig og mekanisk tvang (AFTL § 28)
- overskridelse af fuldmagtslegitimation (AFTL § 10 og § 11, stk. 2)
- umyndighed (VML § 1, stk. 2, og § 6, stk. 2)

Eksempler på svage ugyldighedsgrunde er:

- simpel tvang (AFTL § 29, stk. 1)
- svig (AFTL § 30)

Sondringen mellem stærke og svage ugyldighedsgrunde har kun betydning for de ugyldighedsgrunde, der angår løftets afgivelse og dermed ikke spørgsmål om løftets indhold.

Løftemodtager skal have været i god tro på det tidspunkt, hvor løftet kom til løftemodtagers *kundskab*.

6.4 Kompetence og habilitetsmangler

6.4.1 Kompetencemangler

Kompetencemangler kan opstå hvis en viljeserklæring er afgivet uden afgiverens vilje - eksempelvis helt uden fuldmagt, dvs. hvor afgiveren aldrig har haft kompetencen til at indgå viljeserklæringen.

Et andet eksempel på kompetencemangler er forfalskning, dvs. hvor indholdet af den oprindelige viljeserklæring senere er ændret mod afgiverens vilje.⁸²

6.4.2 Umyndighed

En person kan være umyndig enten pga. alder (dvs. mindreårighed) eller som følge af en retsbeslutning om fratagelse af den pågældendes retlige handleevne. I begge tilfælde mister den umyndige evnen til at indgå retshandler, jf. VML §§ 1, stk. 2 og § 6, stk. 2. Umyndighed iht. VML omtales ikke yderligere i denne fremstilling.⁸³

6.4.3 Sindssygdом

I medfør af VML § 46 er en aftale ikke bindende, hvis det må antages, at den er indgået af en person, der på grund af sindssygdом, herunder svær demens, hæmmet psykisk udvikling, forbigående sindsforvirring eller en lignende tilstand, manglede evnen til at handle fornuftmæssigt. Sindssygdом er en stærk ugyldighedsgrund.⁸⁴

6.5 Viljesmangler

En viljesmangel er udtryk for en viljeserklæring, der ikke udtrykker afgiverens reelle ønske på afgivelsestidspunktet, f.eks. pga. af en misforståelse, udnyttelse eller tvang.

6.5.1 Tvang

Der sondres mellem forskellige former for tvang:

Mekanisk tvang betyder, at tvangen rettes mod afgiverens tale- eller skriveorganer, f.eks. ved at afgiverens hånd bliver ført mod han eller hendes vilje. Her foreligger der ingen gyldig viljeserklæring, idet der aldrig har været et reelt ønske fra afgiverens side om at forpligte sig.

⁸² 129

⁸³ 130

⁸⁴ Ibid.

Kompulsiv tvang betyder, at tvangen rettes mod afgiverens vilje gennem trusler. Der sondres mellem voldelig og ikke-voldelig kompulsiv tvang.⁸⁵

- **Voldelig, kompulsiv tvang** er reguleret i AFTL § 28, stk. 1, som bestemmer, at en viljeserklæring, der retsstridigt er fremkaldt ved personlig vold eller ved trussel om øjeblikkelig anvendelse af sådan, ikke er bindende for afgiveren. Dette er således en stærk ugyldighedsgrund.
- **Ikke-voldelig, kompulsiv tvang** også omtalt **simpel tvang** er reguleret i AFTL § 29, som bestemmer, at en viljeserklæring, som er retsstridigt fremkaldt ved ikke-voldelig tvang, ikke er bindende for den tvungne, hvis den, til hvem erklæringen er afgivet, selv har udøvet tvangen eller har indset eller burdet indse, at erklæringen retsstridigt var fremkaldt ved tvang fra tredjemands side. Dette er således en svag ugyldighedsgrund.

6.5.2 Svig

En aftale er ugyldig, hvis den er fremkaldt ved **svig**, jf. AFTL § 30. Svig er en svag ugyldighedsgrund. Bestemmelsen dækker over tre situationer:

1. Løftemodtageren har fremsat urigtige oplysninger.
2. Løftemodtageren har bevidst fortiet oplysninger, som ville have afholdt løfteafgiveren fra at afgive sit løfte.
3. Løftemodtageren har indset eller burde have indset, at løftet er fremkaldt ved urigtige oplysninger fra tredjemands side.⁸⁶

Hvornår der foreligger svig beror på en konkret vurdering. Ikke enhver svig-lignende adfærd er omfattet af bestemmelsen, idet man i visse situationer (men ikke alle) gerne må tilbageholde viden for sin modpart. Som eksempler kan f.eks. nævnes viden om en billigere pris/et bedre tilbud andetsteds, kommende prisfald el. lign., som falder uden for bestemmelsens anvendelsesområde. Ligeledes er der som udgangspunkt ikke tale om svig, når sælger

⁸⁵ 131

⁸⁶ 132

kommer med generelle/ikke-målbare anprisninger som f.eks. "verdens dejligste kro" eller "holder evigt".

Afgørende for vurderingen er, hvorvidt adfærden kan anses for at være utilbørlig. Denne grænse må antages at være lav, når løfteafgiveren er en forbruger.

Gennemgående for alle typer af svig er, at det er et krav for at statuere ugyldighed, at der er årsagssammenhæng mellem det svigagtige forhold og viljeserklæringen. Viljeserklæringen skal med andre ord være afgivet som en direkte følge af den udviste svig.⁸⁷

6.5.3 Udnyttelse

Er en aftale indgået ved **udnyttelse**, er den ikke gyldig, jf. AFTL § 31.

Udnyttelse foreligger, hvis nogen har udnyttet en andens betydelige økonomiske eller personlige vanskeligheder, manglende indsigt, letsind eller et bestående afhængighedsforhold til at opnå eller betinge en ydelse, der står i væsentligt misforhold til modydelsen, eller som der ikke skal ydes vederlag for.

AFTL § 36 vil tillige kunne håndhæves ved udnyttelse, og giver i øvrigt en mere generel adgang til at ændre aftaler.⁸⁸ Se om AFTL § 36 i afsnit 6.7.

6.5.4 Fejlskrift og forvanskning

AFTL § 32, stk. 1 (fejlskrift) og AFTL § 32, stk. 2 (forvanskning) indeholder to vigtige regler om følgerne af, at en viljeserklæring kommer til at fremstå for modtageren med et indhold, som afgiveren ikke havde vilje til.

6.5.4.1 Fejlskrift

Får en viljeserklæring ved en fejl et andet indhold end tilsigtet af afgiveren, er viljeserklæringen ugyldig, hvis løftemodtageren er i ond tro om fejlen, jf. AFTL § 32, stk. 1.

⁸⁷ 132f

⁸⁸ 133f.

Fejlskrift, der medfører ugyldighed, kan være en decideret skrivefejl, f.eks. forkert prisangivelse, eller tilfælde, hvor indholdet af erklæringen får en anden betydning, end afgiveren regnede med. Omfattet er desuden den situation, at erklæringen sendes til den forkerte modtager.

Utilsigtede viljeserklæringer, der fremkommer på baggrund af at parterne *taler forbi hinanden*, er som udgangspunkt ikke omfattet af AFTL § 32, stk. 1.⁸⁹

Det springende punkt i vurderingen af AFTL § 32, stk. 1, er, om modtageren er i god tro, således at den fejlagtigt afgivne viljeserklæring er gyldig.⁹⁰ Hvornår løftemodtageren er i ond tro om fejlskriften, må vurderes ud fra de konkrete omstændigheder, herunder hvad man almindeligvis vil forstå ved viljeserklæringen. Jo mere en viljeserklæring afviger fra det "sædvanlige", jo mere vil dette trække i retning af ond tro. Det antages, at der skal mere til, før end en forbruger anses for at være i ond tro.

DOM: U.1985.877 H - tv-apparaterne

En elektronikforretning havde en vinduesudstilling med tre nye tv-apparater. Et af tv-apparaterne var fejlagtigt forsynet med et prisskilt, der angav prisen til kr. 1.695, mens de øvrige apparater korrekt var skiltet til en tilbudspris på kr. 5.421. Det måtte for en køber have stået som en nærliggende mulighed, at der forelå en fejl, og da han straks ved sin henvendelse i forretningen blev gjort bekendt med fejlen, kunne han ikke støtte ret på prisangivelsen.

Det antages, at virkningen af ugyldighed efter AFTL § 32, stk. 1, ikke er, at løfteafgiveren bliver helt frigjort fra sit løfte, men derimod at løfteafgiveren bliver bundet af sin viljeserklæring i overensstemmelse med det tilsigtede, dvs. enten hvad denne havde tiltænkt uden fejlskrift, eller hvad modtageren måtte indse var tiltænkt.⁹¹

⁸⁹ 134f.

⁹⁰ 134f.

⁹¹ 135

Fejlskrift er en svag ugyldighedsgrund.

6.5.4.2 Forvanskning

Forvanskning omhandler de tilfælde, hvor den fejlbehæftede viljeserklæring skyldes udefrakommende fejl, f.eks. ved en urigtig gengivelse af et bud eller en fejl telegrafvæsenets side. Bliver viljeserklæringer forvansket ved sådanne tilfælde, bindes løftegiveren ikke, uanset om modtageren var i god tro.⁹²

6.5.5 Almindelig hæderlighed

Aftaler, der strider imod **almindelig hæderlighed**, er ugyldige, jf. AFTL § 33. Bestemmelsen er beslægtet og delvist overlappende med Danske Lov 5-1-2. Det forudsættes dog, at løftemodtageren er i ond tro om de forhold, der begrunder ugyldigheden. Den onde tro skal foreligge på det tidspunkt, hvor løftet kommer til modtagerens kendskab, jf. AFTL § 39, 1. pkt. AFTL § 33 sigter på forhold i forbindelse med tilblivelsen af aftalen (dvs. tilblivelsesmangler), herunder f.eks. manglende oplysninger og brud på offentlige forskrifter.

Bestemmelsen har en nær sammenhæng med AFTL § 36 og betegnes ofte **den lille generalklausul**. Der er tale om en retlig standard, dvs. en retsregel med et meget bredt anvendelsesområde.⁹³

Eksempler på områder, hvor AFTL § 33 vil have særlig betydning, er bl.a. aftaleindgåelser, hvor der er sket udnyttelse af fortrolig viden, og hvor der er udøvet et utilbørligt pres, som ikke er omfattet af nogle af de mere specifikke ugyldighedsbestemmelser. Bestemmelsen anvendes oftest, når der er et uligevægtigt styrkeforhold mellem parterne. Et eksempel herpå er f.eks. aftaleindgåelse med svage og sindsforvirrede personer som aftaleparter.

6.5.6 Forudsætningslæren

Udgangspunktet er, at aftaleparternes forudsætninger ved aftaleindgåelsen ikke er relevante, da hver part må bære risikoen for egne forudsætninger. Inden for **forudsætningslæren** er der dog i visse situationer mulighed for, at man kan påberåbe sig ugyldighed og

⁹² 136

⁹³ 137

der ved at gøre et løfte uforbindende, hvis de forudsætninger, der lå til grund for aftaleindgåelsen, er svigtede. Der sondres mellem tilfælde hvor et løfte er afgivet på grundlag af **fejlagtige eller urigtige forudsætninger** på den ene side og på den anden side tilfælde, hvor forudsætningerne for løftet er bristet (**bristede forudsætninger**).⁹⁴

Der er i teorien opstillet tre betingelser for at kunne påberåbe sig svigtede forudsætninger og dermed blive frigjort fra aftalen:⁹⁵

- 1) "*Væsentlighed*": Forudsætningen skal have været væsentlig for løfteafgiveren, dvs. bestemmende for løfteafgiverens beslutning om at fremsætte erklæringen.
- 2) "*Kendelighed*": Løftemodtageren skal have kendt til forudsætningen, og at denne var væsentlig for løfteafgiveren. Hvornår dette er kendt, må afgøres ud fra modtagerens konkrete viden på aftaletidspunktet sammenholdt med hvad, man typisk forventer i lignende situationer.
- 3) "*Relevans*": Det skal ud fra en samlet afvejning være rimeligt at pålægge løftemodtageren risikoen for løfteafgiverens forudsætninger. Der skal med andre ord foreligge momenter, som kan tale for anvendelse af forudsætningslæren, f.eks. at løfteafgiveren er forbruger, at der er tale om et gaveløfte eller en aftale med uopsigelighed. Derimod har konjunkturudsving og individuelle forhold hos løfteafgiveren almindeligvis ingen betydning for vurderingen.

6.6 Indholdsmangler

6.6.1 Lov og ærbarhed

I henhold til Danske Lov 5-1-2 er aftaler, som strider imod "**lov og ærbarhed**", ugyldige. Vurderingen af, om et aftaleforhold er i strid med "ærbarhed", er baseret på den almindelige moralopfattelse i samfundet og rettet mod utugtigt eller usædeligt indhold. Dette kan eksempelvis være aftaler om sort arbejde. Se eksempelvis U 2014.2434 H hvor en aftale om, at en væsentlig del af entreprisen skulle betales uden tillæg af moms fandtes ugyldig.

⁹⁴ 138

⁹⁵ 139f.

6.6.2 Præceptivitet

Hvis en aftale er genstand for en præceptiv regel, må den indordne sig retsfølgen i den under den præceptive regel, eller bliver aftalen ugyldig. Der kræves klar og tydelig lovhjemmel for at begrænse en aftale som følge af præceptivitet. Sådanne klare lovregler findes eksempelvis i lejeretten, ansættelsesretten og i forbrugerbeskyttelseslovgivningen.⁹⁶

6.7 AFTL § 36

AFTL § 36 kaldes ofte **generalklausulen** pga. sit meget brede anvendelsesområde.⁹⁷ Bestemmelsen hjemler ændring eller tilsidesættelse af

- 1) urimelige aftaler og
- 2) aftaler der strider imod redelig handlemåde.

Ligesom med AFTL § 33 er der således tale om en retlig standard, dvs. en retsregel med et bredt anvendelsesområde. Bestemmelsen er præceptiv i den forstand, at den ikke gyldigt kan fraviges ved aftale.

Anvendelse af AFTL § 36 beror på en konkret helhedsvurdering af aftaleforholdene. Det følger af AFTL § 36, stk. 2, at der ud over aftalens konkrete indhold kan tages hensyn til forholdene ved såvel aftalens indgåelse som senere indtrufne omstændigheder.

Ud over at statuere ugyldighed hjemler AFTL § 36 også en adgang til, at domstolene kan *ændre* aftalen.⁹⁸ Det indebærer, at ikke hele aftalen rammes af ugyldighed, men at et eller flere aftalevilkår kan bortfortolkes som ugyldige eller fortolkes på en sådan måde, at aftaleindholdet ikke rammes af ugyldighed.

AFTL § 36 finder anvendelse i **erhvervsforhold**, men i praksis må der udvises betydelig forsigtighed med at tilsidesætte eller ændre erhvervsdrivendes aftaler i medfør af bestemmelsen. Professionelle parter vil generelt havde bedre mulighed for at forstå omfanget og konsekvenserne af komplicerede aftaler og erhvervsdrivende parter forventes således at forberede

⁹⁶ 143

⁹⁷ 144

⁹⁸ 145

deres beslutningsgrundlag grundigt, før de indgår aftaler. AFTL § 36 anvendes således kun i erhvervsforhold under særlige omstændigheder, herunder svig, udnyttelse eller misbrug af styrkeforhold.⁹⁹

Hvad angår **forbrugerforhold** supplerer AFTL § 38 c § 36, idet den henviser til, at sidstnævnte bestemmelse også finder anvendelse på forbrugeraftaler. Derudover hjemler bestemmelsen tilsidesættelse af et aftalevilkår, hvis vilkåret er i strid med hæderlig forretningsskik og bevirker en *betydelig skævhed* i parternes rettigheder og forpligtelser til skade for forbrugeren. Bestemmelsen har en særlig indflydelse, når der er uligevægt i styrkeforholdet mellem aftaleparterne, hvilket ofte vil være tilfældet i forbrugeraftaler. Erhvervslivets brug af **standardvilkår**, **ansvarsfraskrivelser** og **konventionalboder** udgør et af hovedområderne for anvendelse af aftalelovens §§ 36 og 38 c. Beskyttelsen af forbrugere imod urimelige konsekvenser af aftaler rækker langt og omfatter også ofte tilfælde, hvor der ikke kan siges at have hersket tvivl om forpligtelsens art og omfang.¹⁰⁰

Konventionalboder er et eksempel på tilfælde, hvor AFTL § 36 ofte finder anvendelse. Konventionalboder udgør et af hovedområderne inden for erhvervsforhold, hvor det kommer på tale at anvende AFTL § 36, enten hvor vilkåret om boden helt er blevet tilsidesat, eller ved at boden nedsættes.¹⁰¹ Retspraksis indeholder således flere eksempler på, at en konventionalbod knyttet til konkurrence- og/eller kundeklausuler er blevet nedsat i medført af bestemmelsen.

Ægtepagter er ligeledes et eksempel, hvor AFTL § 36 ofte kan komme i spil. Det er således almindeligt antaget, at ægtepagter kan erklæres helt eller delvis ugyldige i medfør af AFTL § 36. Ligeledes kan AFTL § 36 anvendes om de aftaler, ægtefæller indgår i forbindelse med separation og skilsmisse.¹⁰²

⁹⁹ 146

¹⁰⁰ 152

¹⁰¹ 150

¹⁰² 151. Se endvidere Bryde Andersen s. 149-153 for flere specifikke eksempler.

KROMANN REUMERT

Vi er til for vores klienter. Vi er proaktive, ambitiøse på vores klienters vegne og leverer rådgivning, der gør en forskel. Det kan vi, fordi vi investerer i at forstå vores klienters forretning og behov. Når vi rådgiver, er vi kundeorienterede og nytænkende – altid med afsæt i nærvær og troværdighed.

Vi er 550 medarbejdere, hvoraf cirka 300 er jurister og vi har kontorer i København, Aarhus og London.

KØBENHAVN
Sundkrogsgade 5
2100 København Ø, DK

AARHUS
Rådhuspladsen 3
8000 Aarhus C, DK

LONDON
65 St. Paul's Churchyard
London EC4M 8AB, GB

ADVOKATFIRMA
kromannreumert.com
Tlf. +45 70 12 12 11